

Ho Şi Minh

Vietnam devriminin önderi, şair, yazar, siyasetçi. 1890'da Hoang Tru'da doğdu. Fransız sömürgesi konumundaki ülkesinde Fransız okullarında okudu, katıldığı yurtsever eylemler yüzünden eğitimi yarıda kaldı. Ardından Fransa'ya geçti, Fransız Komünist Partisi'ne katıldı, Marksizm Leninizmle tanıştı, gemilerde çalışarak dünyayı dolaştı. 1911-1941 yılları arasında ülkesinden ayrı kaldı, ama yeraltında devrimci faaliyetlere ve sonradan Vietnam Komünist Partisi'ne dönüşecek olan Hindiçin Komünist Partisi ile Vietnam İşçi Partisi'nin kuruluşlarına katıldı, partinin önderliğini yaptı, Çin'de hapis yattı.

Aralarında *Komünist Manifesto* ve *Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı*'nın da bulunduğu bir dizi Marksist klasiği Vietnam diline çeviren Ho Amca, yine aralarında *Güneydoğu Asya'da Toprak Devrimi* ile -Vietnamca dışında ilk kez bu kitapta yer alan- *Devrimci Yol*'un da bulunduğu çok sayıda metin kaleme aldı, şiirler yazdı. Önce Fransız sömürgecilerine, ardından ABD emperyalizmine karşı ülkesinin özgürlüğü için savaştı. Kuzey Vietnam'da sosyalist dönüşümün öncülüğünü yaptı, bütün Vietnam özgür olmadan ve sosyalizmle yönetilmeden hemen önce, zaferden emin bir biçimde, 2 Eylül 1969'da Hanoi'de öldü.

Eserin orijinal adı:

Selected Ho Chi Minh

(Ed. Vijay Prashad, LeftWord Books, Mart 2022)



KURTULUŞA GİDEN YOL

Seçme Yazılar ve Konuşmalar

Ho Şi Minh

Derleme ve Sunuş:

Vijay Prashad

İngilizceden Çeviren

Ali Haluk İmeryüz

Yordam Kitap: 430 • Kurtuluşa Giden Yol • Ho şi Minh

ISBN 978-605-172-583-3 • Çeviri: Ali Haluk İmeryüz

Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • Birinci Basım: Kasım 2022

© Yordam Kitap, 2022

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. şti. (Sertifika No: 44790)

Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Çağaloğlu - İstanbul

Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com

www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **Pasifik Ofset** (Sertifika No: 44451)

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere / İstanbul

Tel: 0212 412 17 77

KURTULUŞA GİDEN YOL
Seçme Yazılar ve Konuşmalar

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ: HO Şİ MİN H'İN KALEMİ / <i>Vijay Prashad</i>	11
BİRİNCİ KISIM: SÖMÜRGEÇİLİK	49
1. Bölüm: Sömürgeler Bakanı Bay Albert Sarraut'ya Açık Mektup	51
2. Bölüm: Annamlı Kadınlar ve Fransız Egemenliği	54
3. Bölüm: Komünist Enternasyonal'in Beşinci Kongresine Sunulan Sömürge ve Ulus Sorunlarıyla İlgili Rapor	56
4. Bölüm: SSCB ve Sömürge Halkları	70
İKİNCİ KISIM: DEVRİM	75
5. Bölüm: Devrimci Yol	77
6. Bölüm: Beni Leninizme Götüren Yol	102
ÜÇÜNCÜ KISIM: BAĞIMSIZLIK VE SAVAŞ	105
7. Bölüm: Hindîçin Komünist Partisi'nin Kuruluşu Vesilesiyle Yapılan Çağrı	107
8. Bölüm: Demokratik Cephe Döneminde Parti'nin Hattı	110
9. Bölüm: Kadınlar	112
10. Bölüm: Hapishane Günlüğü	113
11. Bölüm: Vietnam Bağımsızlık Bildirgesi	115
12. Bölüm: Okulların Yeniden Açıldığı Günde Öğrencilere Mektup	118
13. Bölüm: Yaşlılara Mektup	120
14. Bölüm: Bütün Seviyelerdeki Halk Yürütme Komiteleri'ne	121
15. Bölüm: Hindîçin'deki Fransızlara Sesleniş	124
16. Bölüm: Direniş Savaşı'nı Sürdüren Bütün Halka Çağrı	127
17. Bölüm: Kuzey Vietnam'daki Yoldaşlara Mektup	128
18. Bölüm: On İki Öneri	134
19. Bölüm: Yurtseverce Yarışma İçin Çağrı	136
20. Bölüm: Köylü Kadrolara Mesaj	142
21. Bölüm: Eğitim Çalışması ve Öğrenim Hakkında	144
22. Bölüm: Basının, Hindîçin'deki ABD Müdahalesiyle İlgili Sorularına Yanıtlar	154
23. Bölüm: Vietnam İşçi Partisi'nin İkinci Ulusal Kongresinde Okunan Siyasi Rapor	156
24. Bölüm: 1951 Resim Sergisi Vesilesiyle Sanatçılara Gönderilen Mesaj	185
25. Bölüm: Tasarruf Uygulamak, Yolsuzluğa, İsrafa ve Bürokrasiye Karşı Çıkmak	187

26. Bölüm: Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Hükümeti Tarafından Yayınlanan Sekiz Maddelik Emir	197
27. Bölüm: Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Ulusal Meclisine Rapor	200
28. Bölüm: Cenevre Antlaşması'nın Başarıyla Sonuçlanmasının Ardından Yapılan Çağrı	215
29. Bölüm: Thái Nguyên'deki İlk Toprak Reformu Hamlesini Değerlendiren Konferansa Sesleniş	218
30. Bölüm: Halk Üniversitesi'nin Açılışında Yapılan Konuşma	222
31. Bölüm: Sağlık Kadroları Konferansına Mektup	226
32. Bölüm: Karşılıklı Yardımlaşma Ekipleri Ulusal Kongresinde Yapılan Konuşmadan Bir Parça	228
33. Bölüm: Vietnam Demokratik Cumhuriyeti Ulusal Günü'nün Onuncu Yıldönümü	234
34. Bölüm: Ülkenin Dört Bir Yanındaki Vietnamlılara Mektup	243
35. Bölüm: 1956'nın İlk Yarısındaki Kitle Eğitimi Değerlendiren Konferansta Verilen Talimatlar	246
36. Bölüm: Marksist-Leninist Partiler Arasındaki İdeolojik Birliğin Geliştirilmesi ve Güçlendirilmesi	253
37. Bölüm: Kuzey'deki Toprak Reformunun Başarıyla Tamamlanması Üzerine Köylülere ve Kadrolara Mektup	261
38. Bölüm: Nguyễn Ái Quốc Okulu'nun İlk Kuramsal Dersini Açış Konuşması	264
39. Bölüm: Yeni Delhi'de Kitlesele Bir Mitingde Yapılan Konuşma	274
40. Bölüm: Yeni Durum ve Ordunun Acil Görevleri	279
41. Bölüm: Kültür Emekçileri Kongresindeki Konuşma	283
42. Bölüm: Kadroların, Aile ve Evlilikle İlgili Yasa Taslağını Tartıştığı Toplantıda Yapılan Konuşmadan Bir Alıntı	287
43. Bölüm: Tarımsal Üretim Kooperatiflerinin İdari Çalışmasını Gözden Geçiren Toplantıda Yapılan Konuşmadan Bir Alıntı	290
44. Bölüm: Uluslararası Kadınlar Günü'nün 50. Yılı Vesilesiyle Ülkenin Dört Bir Yanındaki Kadınlara Mesaj	294
45. Bölüm: Vietnam İşçi Partisi'nin Üçüncü Ulusal Kongresinin Açılış Konuşması	296
46. Bölüm: Ülkenin Dört Bir Köşesindeki Yoldaşlara ve Savaşçılara Çağrı	304
47. Bölüm: ABD Başkanları ile Karşılıklı Mektuplaşma	309
48. Bölüm: Ho Şi Minh'in Son Vasiyeti	316

Yaşama hakkı

Şair Ho Şi Minh
Vietnam'dan tüm insanlığa
Yumruğunu savuran kişi.
Hiçbir top atışı silemeyecek
Pirinç tarlalarımızdaki izi.

Barış içinde yaşama hakkı.
Engin denizin ötesindeki
Napalm ve soykırımla
Bombaladıkları yerin ismi:
Çinhindi.
Bir patlamadır ay
Eriten bütün bu velveleyi.

Barış içinde yaşama hakkı.
Engin denizin ötesindeki
Napalm ve soykırımla
Bombaladıkları yerin ismi:
Çinhindi.
Bir patlamadır ay
Eriten bütün bu velveleyi.

Barış içinde yaşama hakkı.
Ho Amca, şarkımız
Saf aşkın ateşi
Yuvası güvercinin
Zeytinlikteki ağaç
Evrensel bir marş
Zafere ulaşacak kırıp zinciri.

Barış içinde yaşama hakkı.
Evrensel bir marş
Zafere ulaşacak kırıp zinciri.
Barış içinde yaşama hakkı.
Yaşama hakkı barış içinde.

Victor Jara, *El derecho de vivir en paz*
(*Barış içinde yaşama hakkı*), 1971

Sunuş

HO Şİ MINH'İN KALEMİ

Vijay Prashad

Saygıdeğer Ho

1969 Eylül'ünün başında, Saygon'daki eski ve terk edilmiş bir tapınağın kapısına, siyah vernikli, tahta bir tabela asıldı.¹ Civardaki kulübelerde barınan yoksullar geldi ve parlak kırmızı harflerle yazılmış şu yazıyı okudu: *Đền thờ Chủ* (Saygıdeğer Kişinin Tapınağı). Yöredeki insanlar çiçek, tütsü ve meyve taşıyarak bu tapınağa topluca yürüdü ve sunağa yerleştirilmiş mum ve lambaların önünde saygıyla eğildi. Tapınağın önünde binlerce insan belirmeye başladı: işçiler ve öğrenciler, ev kadınları ve öğretmenler, askerler ve gazeteciler. Yedi Ana, tapınağın kapı komşusuydu ve rahibesi olarak sorumluluğunu üstlendi.

Aradan pek fazla bir vakit geçmeden, bölgenin emniyet amiri, yanında silah ve süngüleri hazır vaziyetteki polisleriyle birlikte tapınağın önünde dikildi. Polislerden biri tabelayı sökmeye çalışınca, Yedi Ana, "Saygıdeğer Kişinin Tapınağını yıkıyor Polis!" diye haykırdı. Onun uyarısı civardan bir kalabalığı buraya taşıdı; polise doğru yaklaşırlarken, polis şefi hücum emri verdi. Kalabalığın önünde duran Yedi Ana, başındaki örtüyü çıkarıp şöyle seslendi:

Evlatlarım! Bir işçi olarak hayatıma başladığımda, saçlarım kapkaraydı ve kocaman bir topuz yapardım. Ama şimdi, gördüğünüz gibi, saçlarım beyaz ve seyrek. Hayatımda hiçbir zaman

1 Mai Thi Tu ve Lê Thị Nhâm Tuyét, *Women in Vietnam*, Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1978, s. 201-206

doyasıya yemek yiyemedim ben. Seneler geldi geçti, Bay Diêm ve Bay Thiệu bağımsızlık ve özgürlük hakkında yaygara koparıp durdu; ama hiçbir zaman bağımsızlık ve özgürlük içinde bir yaşam süremedik. Tam tersine, Saygon'da çöp yığınlarının daha da büyüdüğünü görüp duruyoruz. Özgürlük ve bağımsızlığı başka bir dünyada aramalıyız. Özlemlerimizin gerçekleşebileceği bir dünya bulunduğuna inanıyoruz. Rüyalarımızın gerçeğe dönüşmesinde bize yardımcı olabileceklere inanıyoruz. Her şey son derece basit. Tepemizde hüküm süren beyefendiler, size buraya gelip bizi öldürme emrini veriyor. Bizim ellerimizde ise sadece buhurdanlarımız var, hiçbir silahımız yok.

Yedi Ana'nın andığı isimler Güney Vietnam'ın iki başkanı idi: Ngô Đình Diêm (1955–1963) ve Nguyễn Văn Thiệu (1967–1975). Her ikisi de Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Vietnam oligarşisinin kalıntılarına bağlıydı. Yedi Ana, –sıklıkla, emperyalizmin kuklaları diye adlandırılan– bu iki kişiden hiçbirinin, kendi yararına bir gündemle hareket etmediğini kavramıştı. Polisler silahlarını indirdi. Başka kadınlar da gelip Yedi Ana'nın yanında durdu ve polislere karşı çıkışında ona katıldı. Polis memuru, kendisinin sadece emirleri yerine getirdiğini iddia ederek, Yedi Ana'ya ve diğer öne çıkanlara gelip bölge amiriyle konuşmalarını söyledi.

Ertesi gün Yedi Ana ve birkaç kişi daha, otomatik silahlı adamlar tarafından korunan bölge amirinin evine gittiler. Amir öfkeliydi. “Ekselansları,” diye başladı söze Yedi Ana, “İçinde ne olduğunu görmek için tapınağımıza adım attınız mı hiç? Gelin ve tapınağımızı bir ziyaret edin.” Şöyle devam etti: “Hayatının mutluluğuna ve ülkesinin bağımsızlığına adanmış Saygıdeğer Kişi'ye ibadetimizi yerine getiriyoruz.”

Yedi Ana'nın içtenliği polis şefini sinirlendirdi. “Eğer bu kişi Saygıdeğer Ho değilse, siz kime tapıyorsunuz? Ülkede Bay Ho Şi Minh dışında başka kim ‘Saygıdeğer’ olarak adlandırılabilir? O terk edilmiş tapınakta kimse dua mua etmiyordu, ama Bay Ho ölür ölmez, bu eski ve yıkık dökük tapınak, ne hikmetse birden-

bire herkesi kendine çeken bir yer haline geldi! Kendinize dikkat edin! Çok ileri gitmeyin. Eğer haddinizi aşarsanız benim sertliğimden yakınmaya kalkmayın sakın!”

Ho Şi Minh, 2 Eylül 1969'da Hanoi'de öldü. Vietnam Demokratik Cumhuriyeti bir haftalık yas ilan etti. Vietnam Cumhuriyeti -17. enlemin güneyi- ise herhangi bir anmayı yasakladı. Polis şefi, ölen kişiyle ilgili herhangi bir merasim yapılmasını engellemekle görevlendirilmişti; terk edilmiş bir tapınağın dönüştürülmesi de buna dâhildi. Ancak polis şefi bile şunu kabul etmek zorundaydı: Bu kişi saygıdeğerdi ve görüldüğü kadarıyla onunla boy ölçüşecek başka biri yoktu. Kafası karışmış bu şef, artık ömrünü doldurmuş bir sistemin memurlarından biriydi ve bu sistem içindeki emekçiler, *Bác Hồ* ya da Ho Amca olarak bildikleri kişinin kaybı nedeniyle duydukları üzüntüyü dile getirmenin yaratıcı bir yolunu buluyorlardı işte.

Özgür Olmak Vietnam'ın Hakkı

Nguyễn Sinh Cung, Nghệ An idari bölgesindeki Hoang Tru'da, 19 Mayıs 1890'da doğdu.² Babası -Nguyễn Sinh Sác- Konfüçyüsçü bir âlim olsa da ve kendisi de eğitimini Konfüçyüsçü bir okulda almış olsa da, yaşamını büyük ölçüde etkileyen şey yurtseverlik duygusuydu. Fransa, Vietnam'ı, Nguyễn Sinh Cung'un doğumundan sadece beş yıl önce, 1885'te ele geçirmişti. Gençliği sırasında, gerileme içindeki eski seçkin kesimler, Fransızları -Cần Vương hareketi gibi ayaklanmalarla- ülkeden kovmaya çalışmış, ancak daha sonra bütün Konfüçyüsçü miraslarıyla birlikte sö-

2 Bu çalışmada Ho Şi Minh'le ilgili, hepsi birbirinden harika, birçok biyografiden yararlandım. Bunlar arasında özellikle şunları sayabilirim: Dân Tiên Trán, *Glimpses of the Life of Ho Chi Minh: President of the Democratic Republic of Vietnam*, Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1958; Pierre Brocheux, *Ho Chi Minh: A Biography*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007; William Duiker, *Ho Chi Minh: A Life*, New York: Hachette, 2000; Yevgeny Koblelev, *Ho Chi Minh*, Moskova: Progress Publishers, 1989; *Our President Ho Chi Minh*, Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1970; Jean Lacouture, *Ho Chi Minh*, New York: Vintage, 1968

mürge idaresine kapılanmışlar ve sömürgecilerin kompradorları haline gelmişlerdi. Eski rejimin Fransız sömürge gücünün acımasız dinamizmi karşısındaki tükenmişliği, Nguyễn Sinh Sác gibi kişileri huzursuz ediyordu. Nguyễn Sinh Sác,–sonradan Ho Şi Minh³ olarak tanınacak olan– oğlunu, modernliği Fransızlardan öğrenmesi, ardından da ülkesini özgürleştirme umuduyla, Fransız okullarına gönderdi. Ho Şi Minh, 1946’da ABD’li gazeteci David Schoenbrun’a şöyle demişti: “Ebeveynlerimiz bize bir isim verir ve bize nereden geldiğimizi anlatırlar. Bunun bir önemi yoktur. Gerçekte önemli olan nereye gidiyor olduğumuzdur.”⁴ Ho Şi Minh, eski imparatorluk başkenti Huế’deki saygın Quốc Hợc Akademisi de dâhil gittiği okullarda, kendisinde içgüdüsel olarak bulunan yurtsever ve milliyetçi fikirleri yaymaya çalıştı. 1910 yılının Mayıs ayında, Fransız sömürge vergilerini protesto etmek amacıyla Cồng Lương köyünden Huế’ya gelen bir grup işçi ve köylüye tercümanlık yapma önerisinde bulundu. Bu hareketi nedeniyle de okulundan atıldı.

Ho Şi Minh’in ilk dönem yazıları –bunlar bu atılma olayından on yıl sonra kaleme alınmıştır– Fransız sömürgeciliğinin zulmüne karşı büyük bir nefretle doludur; 1922’de bu zulme “sömürgeci sadizm” adını vermiştir (bkz. Bu kitaptaki birinci ve ikinci bölümler). *La Paria*’da yayımlanan bu ilk dönem yazıları vahşet öyküleriyle doludur: Fransız sömürge yerleşimcisi birinin evine baktığı için dövülen ve vurularak öldürülen bir adam; bir misyoner tarafından çatı kirişinden sarkıtılan ve hırsızlık yaptığı şüphesiyle ölene dek dövülen bir adam; köylüleri açlık içerisinde bırakan yüksek vergiler ve yiyecek yerine afyonla dolan yemek kâseleri. “Görev”, “insanlık”, “uygarlık” gibi sözcüklerin görüldüğü gibi olmadığını yazar 1923’te: “Nedir bu görev? Bunun ne

3 Ho Şi Minh hayatı boyunca bir dizi takma isim kullandı: Nguyễn Tấn Thành, Văn Bá, Nguyễn Ái Quốc, Trần Vương, Ly Thúy, Vương Sơn Nhi, İhtiyar Chin, Sung Man Cho, Lin, Komutan Hu Guang ve başka adlar.

4 David Schoenbrun, *As France Goes*, New York: Harper, 1957, s. 232

olduğunu konuşmanız boyunca gsterdiniz. Piyasalardır bu, rekabettir, çıkarlardır, ayrıcalıklardır. ‘İnsanlık’ olarak ifade ettiğiniz şey ise finans ve ticarettir. Vergiler, zorla çalıştırılma, aşırı sömürü; uygarlığınızın zeti işte bunlar.”⁵

Hindiçin’deki mevcut siyaset, temel olarak seçkin kesime hitap ettiği için bu geçen adamı kendisine çekmedi. Komünist tarihi Nguyn Khc Vin, seneler önce, siyasetin bu kalburüstü karakterinin üzerine açıklıkla eğilmiş ve sömürge karşıtı gündemi ile ri süren bu kişilerin, “bir grev örgütlemekten, yıllarca durmaksızın madenlerde ya da plantasyonlarda çalışmaktan, on yıllarca gerilla savaşı yürütmekten ya da pirinç tarlalarının çamurunda kendilerine yol açmak için debelenmekten tümüyle aciz olduklarını” söylemiştir (ne var ki, Komünist Parti’nin ilk yönergesinde, ‘halk arasında bir taban oluşturabilmek için’ üyelerinden tam da bu türden şeyler yapmaları istenmiştir).⁶ Yüzünü seçkinlere dönen bu siyasetin en gcl kesiminin başını Phan Chu Trinh (1872-1926) ekmiştir; ülkesinin geleceğinin Fransız uygarlığından doğacağı ve sömürgeciliğin de bu yüksek yaşam biçimlerini Hindiçin’e sokmak için araç olduğu görüşünü savunmuştur. Phan Chu Trinh’in savına göre, Fransız liberaller modernliğin anahtarını Vietnamlılara teslim edecektir. Eski aristokratik seçkinlerin Fransızlara boyun eğdikleri ve Konfyşlğn hayal bir sürümüne geri çekildikleri düşünüldüğünde, Phan Chu Trinh, en azından, Vietnam kültüründeki ilerici eğilimleri yeniden canlandırmayı ve Vietnam toplumunu modernleştirmeyi mit etmekteydi. Diğer siyasi eğilimin başındaki isim ise Phan Bi Chu’dur (1867-1940); –Japonların 1904-5’te arlık Rusya’sını bozguna uğratmasından ilham alan– bu isim, geleceği Paris’te değil Tokyo’da,

5 “An Open Letter to M. Lon Archimbaud”, *La Paria*, 15 Ocak 1923. *Ho Chi Minh On Revolution. Selected Writings, 1920-1966* içinde, editör Bernard B. Fall, New York: Praeger, 1967, s. 33

6 Nguyn Khc Vin, “The Vietnamese Experience and the Third World”, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, VI, Eylül-Ekim 1974, s. 10; *Vietnam: A Long History* içinde, Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1987

Fransız uygarlığında değil de Pan-Asyacılıkta aramıştır. Bu durum bize, Ho Şi Minh'in 1911 yılında neden Nagasaki'ye giden *Hokuta Maru*'ya değil de Fransa'ya giden *Amiral Latouche-Tréville* gemisine binmeye yöneldiğine dair bir şeyler söylemektedir.

Ho Şi Minh, 1911'den 1941'e dek anavatanının dışında kaldı; ancak düşünceleri hep oraya odaklıydı. Atlantik Okyanusu boyunca seyahat etmiş, gemilerde çalışmış, dünyayı boydan boya keşfetmiş, kökeni derinlere uzanan radikal tarihlerine dair gemilerden bir şeyler öğrenmiştir. Fransa'ya yerleştiğinde Vietnamlı sürgünlerle bağlantı kurmuş, kendini onların faaliyetlerinin ortasına atmış, sosyalist hareketin içinde yolunu bulmuş, onları sömürgeci sadizme karşı daha güçlü bir tutum almaları için ikna etmeye çalışmıştır. 1960'ta, Leninizmle ilk karşılaşmasına değindiği bir Sovyet dergisinde, ulus ve sömürge sorunlarıyla ilgili olarak Lenin'in 16-17 Temmuz 1920'de *L'Humanité*'de yayımlanan tezini bir yoldaşının kendisine verişini şöyle anlatmıştır: "Bu tezde anlaşılması güç siyasi terimler vardı; ancak tekrar tekrar okumam sayesinde nihayet bunun esasını kavrayabildim. Nasıl bir heyecan, coşku, görüş açıklığı ve güven aşılarmıştı bana! Sevinçten ağlamıştım" [bkz. 6. Bölüm]. Bunun ardından Ho Şi Minh yoldaşlarına gitmiş ve şöyle demiş: "İhtiyaç duyduğumuz şey işte budur; kurtuluşumuza giden yoldur bu!"

Peki, nedir bu yol?

1. Ulusal kurtuluş, dünya devriminin temel bir parçasıdır ve bu yüzden de sömürge karşıtı ulusal hareketler devrimciler tarafından desteklenmek zorundadır.
2. Ulusal kurtuluş, toplumsal bir devrim olmadan kendi başına mümkün değildir; bu yüzden de burjuva milliyetçi bir proje, işçi ve köylülerin kurtuluşu olmaksızın yarım kalmış olacaktır.

Vietnam halkı için özgürlük, ne Fransız sömürgeciliği ne de Pan-Asyacılıkla gelecektir. Bunun için, kökünü Vietnam halkının Fransız emperyalizminden, kendi toplumsal ve kültürel mirasının sefil yönlerinden, toprak ağalığının "ölümcüllüğü"nden ve kapita-

list sömürüden kurtuluştaki bulan bir ulusal kurtuluş projesi gerekmektedir. Bu kavrayış, Ho Şi Minh'in, bütünüyle Lenin'in sömürge ve ulus meselesine dair metinlerinden edindiği bir şey değildir; bu bakıştaki berraklığın kimi unsurları genç bir öğrenci olduğu günlerden beri onunladır; çok sayıdaki başka unsuru da, ulusal kurtuluş ve komünizmin ikiz hareketine ömür boyu bağlandığı Fransa'da derleyip bir araya getirmiştir. Bu fikirlerin parçaları, Ho Şi Minh'te, Annam [Vietnam'ın eski adı] Yurtseverleri Grubu'nda (bu grup, Phan Châu Trinh tarafından 1911'de oluşturulmuştur) ve Fransız sosyalist ve komünist partilerinde Vietnamlı komünistlerle ilk tecrübelerini edindiği dönemde yer etmişti. Ho Şi Minh, 1923 Temmuz'unda, Leninizmle ilgili fikirlerini SSCB'de daha da geliştirmek ve bu fikirlerini hayata geçirmek için Vietnam'a bir dönüş yolu bulmak umuduyla Moskova'ya geçti.

Ho Şi Minh, Moskova'da başka sömürge ülkelerden kökten-cilerle ve Orta Asya'daki Sovyet Cumhuriyetleri'nden komünistlerle bir araya geldi. Bu kişilerle karşılıklı etkileşimi ve Komünist Enternasyonal görevlileri arasında sürdürdüğü çalışmalar, Ho Şi Minh'e ulusal kurtuluş ve komünizm mücadelelerinin birliğinin geçerliliğini gösterdi. Vietnam'dan ve başka yerlerden yoldaşların dünya devriminin coşkulu havasını içlerine çekmelerini ve Opera Binası'nda *Enternasyonal* marşını söylemelerini izledi.⁷ Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde eğitim alarak Komintern sekreteriyasında çalıştı, Bolşeviklerle ve tüm dünyadan köktencilerle dirsek temasında bulundu.⁸ 1923 yılının Aralık ayında Sovyet şair Osip Mandelstam, Ho Şi Minh'le, "sömürgeci sadizm" dediği şeyin hikâyesini kendisine anlattığı bir görüşme yaptı ve Fransız sömürgeciliği dendiğinde bedeninde âdeta "fiziksel tepkimeden kaynaklı bir kasılma" yaşadığını söy-

7 Huynh Kim Khanh, *Vietnamese Communism, 1925-1945*, Ithaca: Cornell University Press, 1982, s. 101-102

8 Heather Ashby, *The Communist University of the Toilers of the East*, Yeni Delhi: LeftWord Books, 2021

ledi.⁹ Mandelstam, Ho Şi Minh'e Hindistan'da Mahatma Gandhi önderliğindeki hareket hakkındaki düşüncelerini ve böylesi bir hareketin Vietnam'da bir yansıması olup olmadığını da sordu: "Hayır. Annam halkı –köylüler– dünyada neler olup bittiğine dair herhangi bir bilgileri olmadan, gazeteleri olmadan, derin bir karanlık içerisinde yana yakıla yaşıyorlar. Karanlık bu, gerçek bir karanlık." Mandelstam, Ho Şi Minh'in söyleşi boyunca sık sık "kardeşler" sözcüğünü kullandığını yazdı. "Onun 'kardeşleri' Hindular, Siyahlar, Suriyeliler, Çinlilerdi."¹⁰ Ho Şi Minh'in, enternasyonalist anlayışının bir parçası olarak, Malaya Komünist Partisi (1930) ile Siam Komünist Partisi'nin (1942) kurucularından biri olduğu da yeri gelmişken anılmaya değer.

Ho Şi Minh, 1924'te Komintern'in Beşinci Kongresi için kaleme aldığı raporda şöyle yazıyordu: "Sömürgelerde köylü isyanlarının eli kulağındadır. Birçok sömürge köylüler zaten ayağa kalktılar bile; ancak isyanları her defasında kanla boğuldu. Eğer şu anda geri çekilmiş görünüyorsa bunun tek nedeni örgüt ve liderlik eksikliğidir. Bu birlik hedefi için çalışmak Komünist Enternasyonal'in görevidir" [bkz. 3. Bölüm]. Ho Şi Minh, bu görevi yerine getirmek için 1924 sonbaharında Moskova'dan ayrılarak Guangzhou'ya (kanton/eyalet) geçti; burada Vietnam Devrimci Genç Yoldaşlar Birliği, *Thanh niên*'i (*Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên*) oluşturdu. Bu grup, Vietnamlı devrimcilerin, gerek Vietnam dışında gerekse Fransız sömürge hatlarının gerisinde faaliyet yürüten ilk önemli cephesi olarak ortaya çıktı. Ho Şi Minh, Vietnam Devrimi İçin Özel Siyaset Enstitüsü'nde dersler verdi; devrimin zorunluluğu ve tarih konusunda verdiği bu dersler daha sonra *Devrimci Yol* [bkz. 5. Bölüm] adıyla yayımlandı. Vietnam devriminin içinde komünist bir omurilik gelişmeye başlamıştı.

9 Ho Şi Minh Moskova'dayken çok sayıda yayına Fransız sömürgeciliği hakkında yazılar yazdı ve bu yazılar kendisi Moskova'dan Paris'e geçtikten sonra yayımlandı: *Le Procès de la Colonisation Française* (Paris: Librairie du Travail, 1925)

10 Osip Mandelstam, "An Interview with Ho Chi Minh – 1923", *Commentary*, Ağustos 1967, s. 80

Ho Şi Minh ve yoldaşları Guangzhou'da bir komünistler kuşağı yetiştirdi; bu kişilerin büyük bölümü Vietnam'a dönüp işçiler, köylüler ve ezilen kesimler arasındaki örgütlenmeleri güçlendirdi. Saygon Mühimmat Deposu'nda 1925 Ağustos'unda gerçekleşen bir grev –sayısal olarak henüz görece küçük olsa da– Vietnam işçi sınıfının siyasi bilinç açısından üst seviyede olduğunu ortaya koydu; işçiler greve çıkıp bir Fransız savaş gemisinin, emperyalist macerasının bir parçası olarak, Çin'e doğru yola koyulmasını engellemişlerdi. Grevin liderlerinden Ton Duc Thang, 1919'da Karadeniz'deki üç Fransız savaş gemisinde çıkan büyük isyanda deneyim kazanmış biriydi; André Marty ve diğer komünistlerin önderlik ettiği bu isyanda –başka şeylerin yanı sıra– yeni Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı girişilen emperyalist saldırıya karşı çıkmıştı. Vietnam, 1920'lerin son yıllarında yaşanan grev dalgasıyla sarsılırken, bu dalga en yüksek noktasına 1929 Temmuz'unda Tonkin [Kuzey Vietnam] Kızıl Sendikalar Federasyonu'nun kurulmasıyla ulaştı, ki bu da sonunda Vietnam Genel İşçi Konfederasyonu'na evrildi. Kuzey Vietnam'ın kimi bölgelerinde köylü birlikleri (*xã bô nông*) oluşturuldu ve bunlar on binlerce tarım işçisini ve çiftçiyi kendine çekti. Sonradan Vietnam sendika hareketinin liderlerinden biri haline gelen Hoàng Quốc Việt, Vietnam Devrimci Genç Yoldaşlar Birliği'nden bir kadronun kendisiyle Haiphong'da nasıl buluştuğunu ve ona Marksizmin ilkelerini nasıl öğrettiğini şöyle anar: “Benimle emek hakkında, işçilerle kapitalistler ve artık değer hakkında konuştu. Onun söylediği her söz, tıpkı suyun kuru bir tebeşir parçasına nüfuz etmesi gibi zihnime yerleşti.”¹¹ 1926'da Huế şehrinde bir Kadın Emeğini İnceleme Birliği (*Nữ công Hộc hội*) oluşturuldu; bu, nihayetinde sosyalist ve sömürge karşıtı harekete önderlik edecek kadınların ve gençlerin geniş kapsamlı siyasallaşmasının bir işaretiydi.¹²

11 Ken Post, *Revolution, Socialism, and Nationalism in Viet Nam*, Birinci Cilt: *An Interrupted Revolution*, Belmont: Wadsworth, 1989, s. 53

12 David Marr, *Vietnamese Tradition on Trial*, Berkeley: University of California Press, 1981, 5. bölüm

Bu sırada Çin’de Çan Kay Şek’in Çin Milliyetçileri (Kuomintang), Ho Şi Minh’e ve Vietnam Devrimci Genç Yoldaşlar Birliği’ne ev sahipliği yapan Çin Komünist Partisi’ne karşı sert tedbirler almaktaydı. Ho Şi Minh Moskova’ya kaçtı, burada grubunu yeniden örgütledi; ardından Hong Kong’a geçerek Vietnam Devrimci Genç Yoldaşlar Birliği’ni ve sömürge karşıtı diğer Vietnamlı güçleri bölen sektör ayrılıklarının üzerine gidip bunları onarmaya çalıştı. 1930 yılının Şubat ayında, Hong Kong’da Kowloon yakınlarındaki bir köyde, üç ana komünist grubu bir araya getirdi. Buluşmaya katılan delegeler birbiriyle münakaşaya başladığında, Ho Şi Minh buradaki ağız dalaşını nasıl durdurduğunu daha sonra şöyle hatırlayıp anlatmıştır: “Olan biteni tartışmayacağız. Ben buraya Komünist güçleri bir araya getirme sorumluluğuyla geldim. Komünistlerin takip etmesi gereken hat şudur: önce burjuva-demokratik devrimi, sonra da sosyalist devrimi gerçekleştirmek.”¹³ Oradakiler, o zamanlar sadece 211 üyesi bulunan [bkz. 7. Bölüm] Vietnam Komünist Partisi’ni (VKP) kurdular. 1930’un Ekim ayında parti, ismini (Vietnam, Kamboçya ve Laos’taki sol güçleri örgütlemek için) Hindiçin Komünist Partisi olarak değiştirdi; 1951’de bu parti dağıldı ve (Kamboçya ve Laos’taki sol partilerin yanı sıra) Vietnam İşçi Partisi kuruldu. 1976’da Kuzey ve Güney Vietnam’ın birleşmesinin ardından Vietnam İşçi Partisi, Güney Vietnam Halkının Devrimci Partisi ile bir araya gelerek, ülkeyi bugün yönetmekte olan Vietnam Komünist Partisi’ni oluşturdu. VKP, 1930 Şubat’ında kurulan partinin doğrudan mirasçısıdır.

Komünistler Kowloon’da buluştuklarında, Vietnam-Çin sınırı yakınındaki Yen Bai’de sömürgeci birliklerde bir isyanı patlak vermişti. Birkaç saat içinde de bastırılmıştı. Ardından, Tonkin’de Vietnamlı milliyetçiler –*Việt Nam Quốc Dân Đảng* (VNQDD)– başarısızlıkla sonuçlanan bir ayaklanmaya kalkıştı. Fransızlar giyotini devreye sokup VNQDD’lilerin kellesini uçurdular; bu

13 Post, *Revolution*, cilt 1, s. 19

durum, ülkenin yurtsever kesimlerinin liderliğini ele geçirmele-ri için komünistlere bir alan açılması anlamına da geldi. Ancak boy gösteren isyanın ve ayaklanmanın yanı sıra, Phú Riếng Đò kauçuk plantasyonunun işgalinden (Şubat 1930) Nam Đĩnh tekstil fabrikasındaki kalkışmaya (Mart 1930) ve Bắc Kỳ'deki kibrit ile bıçkı fabrikalarındaki işçi gösterilerine (Nisan 1930) uzanacak şekilde bir dizi işçi grevi de yaşandı.¹⁴ Bu fokurdama, Fransız sömürgecilerin, kapitalizmin 1929 Depresyonu tarafından tetiklenen krizini sömürcülere ihraç etme çabaları nedeniyle hayat standartlarının kötüleşmesinden kaynaklanıyordu.¹⁵ VKP, bu karışıklıklara dayanarak, 1 Mayıs 1930 tarihi için Vietnam çapında geniş gösteriler yapılması çağrısında bulundu. Protestolar Nghê-Tĩnh Sovyeti'nde doruğa çıktı (buranın ismi Nghê An ve Hà Tĩnh adlı iki ayrı bölgeden geliyordu ve VKP'nin 2.400 üyesinden 2.011'i bu yörede yaşıyordu). Nghê-Tĩnh Sovyeti'nde bir araya gelen çoşkulu köylüler tahıl depolarını ele geçirip toprak sahiplerine karşı mücadeleye girişirken, işçiler de bu mücadelelerinde enternasyonalizme doğrudan bir göndermede bulunarak, Lenin ve Rosa Luxemburg adına greve çıktılar.¹⁶ Fransızlar, yüzlerce VKP üyesini ve isyanın başka önderlerini tutuklayarak ve öldürerek bu ayaklanmayı bastırdılar. VKP'nin zayıflığı, partinin önderliği için de açık bir durumdu; 1930 Ekim'inde demokratik bir cephe yaratmanın ve işçi ve köylü mücadelesinin "bağımsız karakteri"ni yükseltmenin önemini tartıştılar. Merkezinde Ho Şi Minh ile Trần Phú'nun yer aldığı bu görüş alışverişi, ulusal demokratik devrim ile işçi sınıfı, köylülük ve kitlelerin (*dan-chung*)

14 Martin J. Murray, "White gold" or "white blood"? The rubber plantations of colonial Indochina, 1910-40', *Journal of Peasant Studies*, cilt 19, no. 3, 1992 ve Trần Tú Bình, Ân Hà, David Marr, *The Red Earth: A Vietnamese Memoir of Life on a Colonial Rubber Plantation*, Athens, Ohio University Press, 1985; Khanh, *Vietnamese Communism, 1925-1945*, s. 152

15 Pham Cao Duong, *Vietnamese Peasants Under French Domination, 1861-1945*, Berkeley: University of California Press, 1985 ve Nguyen The Anh, *South Vietnam. Trial and Experience*, Athens: Ohio University Press, 1987

16 Post, *Revolution*, cilt 1, s. 63

iktidarını inşa etme zorunluluğu arasındaki diyalektik ilişkiye dair tartışmaları da başlattı.

Hindişin Komünist Partisi (HKP), 1931 ile 1941 yıllara arasında, her an parti önderlerini de tutuklayabilen Fransız sömürge güçlerinin korkunç baskısı altında, parti aygıtını geliştirip güçlendirdi. Bu dönemde yaklaşık on bin komünist ve milliyetçi, Fransızların sömürge hapishanelerini boyladı; sömürgeci güçlerin acımasızlığı –eğer hayatta kalmayı başarırlarsa– bu militanlar için çeliğe verilen su olurken, hapishaneler de onlara okul oldu. Ho Şi Minh, 1931 Haziran’ında Hong Kong’da tutuklandı ve 1933’ün Ocak ayına kadar burada tutuklu kaldı. Salıverilince Hong Kong’dan ayrıldı ve 1934’ün Temmuz ayında Moskova’ya ulaştı. Sovyetler Birliği’nde, Marksizm-Leninizm Enstitüsü’nde ve Stalin Okulu ile Sömürge ve Ulusal Sorun Çalışmaları İçin Bilim Enstitüsü’nün Hindişin bölümünde eğitim verdi; HKP’nin merkez önderliği ile (özellikle de 1931 yılında parti üyelerinin tutuklanmaları dolayısıyla anlaşmazlığa düştüğü Hà Huy Táp ile) bağlantısını sürdürdü ve temel görüşlerini partiye ulaştırdı (bunlardan bazıları Parti’nin Saygon’daki kitlesel yayın organı *La Lutte*’te yayımlandı). Komintern’in 1935’teki Yedinci Kongresinde Nguyễn Thị Minh Khai, HKP’nin “Barış için mücadele edecek geniş bir cephe oluşturmak üzere bütün güçlerini seferber etmesi gerektiği” fikrini savundu. Bu, Ho Şi Minh’in bir önceki yıl Komintern Yürütme Kurulu’na sunduğu görüştü; bu görüşünü ortaya koyarken, parti üyelerinin dönemin “burjuva demokratik devrimi” aşamasının gerektirdiği birleşik cephe önerisini kavramadıklarını ileri sürmüştü.¹⁷

1935 yılından sonrasına bakıldığında, HKP toplumsal devrim söylemini yumuşattı ve Vietnam siyasi kültüründeki konumunu, yurtseverliğin ve ulusal kurtuluşun öncüsü olarak güçlendirdi. 1936 Eylül’ünde, parti kadrolarına “ulusların özgülleşmesi”nin

17 Sophia Quinn-Judge, *Nguyen Ai Quoc, the Comintern, and the Vietnamese Communist Movement (1919-1941)*, London: Ph.D. SOAS, 2001, s. 202-209

temel görev olduğu anlatıldı.¹⁸ Fransa'da Sosyalistleri de içeren Halk Cephesi hükümetinin iktidara gelmesi HKP üzerindeki baskının da kalkmasını sağladı ve parti üyeleri hapisanelerden çıktı; HKP'nin bu bahar dönemi 1939 Eylül'üne kadar devam etti. Bu dönemde, Hà Huy Táp ve Lê Hồng Phong'un –Ho Şi Minh'in de üzerinde uzlaşmaya vardığı Komintern ilkeleri dâhilinde– birlikte çalışarak, önce Antiemperyalist Birleşik Halk Cephesi'ni (1935) ve ardından da *Việt Nam độc lập đồng minh*'i, yani Viet Minh'i (1941) kurmasıyla, HKP büyük bir sömürge karşıtı güç olarak ortaya çıktı. Bu cephelerin genel yönelimi, Fransız emperyalizmine ve Fransızlarla ittifak halindeki Vietnamlı feodal güçlere karşı olmalarıydı. HKP içindeki tartışmalara rağmen temel gidişat, bir yandan kitlelerin bağımsız örgütlerini inşa ederken, ulusal demokratik gündemi ileri taşımak yönündeydi. Sürdürülen mücadelenin bir parçası olarak HKP, kuzeydoğu Vietnam'daki Bắc Sơn'da, Fransızlar tarafından bastırılan bir ayaklanmaya kalkıştı. HKP önderliğinin büyük bir kısmı 1941 Ağustos'unda kurşuna dizilirken (bunlar arasında Hà Huy Táp ve Nguyễn Thị Minh de vardı) diğerleri uzun süreli hapis cezaları aldı (Lê Hồng Phong hapisanede öldü). Yaşanan bu bozguna rağmen, şimdi artık sömürge ve feodalizm karşıtlığının kalesi haline gelen HKP'nin temeli sağlam kaldı.

Ho Şi Minh 1938'in sonlarında Çin'e geri döndü ve faaliyetlerini –Nguyễn Thị Minh Khai, Phạm Văn Đồng ve Võ Nguyên Giáp aracılığıyla Vietnam içindeki HKP ile doğrudan bir bağlantısı olsa da– Çinli Komünistlerin Sekizinci Ordusu'yla birlikte yürüttü. Saygon'da çıkan bir gazete olan *Notre Voix*'da savaş seferberliği ve birleşik cephe ihtiyacı hakkında yazılar kaleme aldı. 1939'da Komünist Enternasyonal'e bir rapor göndererek –özetle– Vietnam'daki durumu ve HKP'nin halktaki Fransız sömürgeciliği karşıtı havayı daha güçlü bir biçimde kavrayabilmesinin önemini anlattı [bkz. 8. Bölüm]. 1940'ta uluslararası du-

18 Post, *Revolutions*, cilt 1, s. 68

rumun birçok unsuru, Ho Şi Minh'in, HKP'nin ulusal bir kurtuluş stratejisi izlemesi gerektiği yönündeki görüşünü doğrular nitelikteydi: Japon ordusu güney Çin'de (Yunnan ve Guangxi'de) hatırı sayılır ölçüde üstünlük sağlamıştı; Alman Nazi ordusu Mayıs 1940'ta Fransa'yı yenilgiye uğrattı; Haziran'da Fransızlar Vichy hükümetiyle birlikte Nazi projesine teslim oldu ve – Nazi Almanyası ile ittifak halinde olan– Japonya, şimdi Vichy Fransasının müttefiği olarak Vietnam'ın içine doğru ilerlemekteydi. Ho Şi Minh, Vichy Fransasına ve Japonların imparatorluk ordusuna karşı direnişe sadece HKP'nin önderlik edebileceğini kavradı ve bu yüzden Ekim ayında merkezi bir grupla birlikte Vietnam yakınlarındaki Kunming'e hareket etti; Viet Minh'in örgütlenmesi işte buradan gerçekleştirildi.

Vietnam'a daha da yaklaştıkları bu yolculuk boyunca Ho Şi Minh bugün onu bildiğimiz ismini aldı; Ho Şi Minh, *Aydınlatan Kişi* anlamındadır. Komünistler yol boyu kamplarını kurduklarında, broşürler çıkardılar ve eğitim vermeyi sürdürdüler. Bu broşürlerden biri *Kurtuluşa Giden Yol (con duong giai phong)* idi; gazetelerine ise *Bağımsız Vietnam (Vietnam Doc Lap)* adını vermişlerdi. Sonunda Parti üyeleri Vietnam'ın içine kadar uzanarak Pác Bó'da kamplarını kurdu. Bu, otuz yılın ardından Ho Şi Minh'in ülkesine ilk dönüşüydü.

HKP, 10 Mayıs 1941'de Pác Bó'da Sekizinci Genel Kurulunu topladı; toplantıya Ho Şi Minh başkanlık etti. Parti, toplumsal devrim açık bir biçimde stratejik hedefi olarak kalmayı sürdürse de, ana odağının emperyalizmi yenilgiye uğratmak olduğunu karara bağladı. Emperyalist baskının yoğunlaşmasına bağlı olarak “toprak sahipleri, zengin köylüler ve yerli burjuva sınıfının bir kesimi tavırlarını büyük ölçüde değiştirdi” diye yazıyordu parti önderliği. Bu sınıflar önceden “karşıdevrimci emperyalistlerin yedek ordusuyken, şimdi devrimin yedek ordusu haline geldiler.” Peki bu, toplumsal devrim için ne anlama geliyordu?

Bu, Partimizin, Hindiçin devriminde sınıf mücadelesinin sorunlarını göz ardı ettiği anlamına gelmez. Hayır, sınıf mücadelesi sorunu var olmayı sürdürecektir. Ancak bu dönem için ulus birinci önceliklidir ve belli bir sınıfın yararına olan fakat ulusal çıkara zararlı olan bütün talepler, ulusun ve ırkın hayatta kalmasına tabi kılınmalıdır. Şu an için, eğer ulusal kurtuluş sorununu bir çözüme kavuşturamazsak ve bütün halk için özgürlük ve bağımsızlık talebinde bulunmazsak, ulusumuzun tüm kesimleri yük hayvanlarına yaraşır bir hayat sürmekle kalmayacak, tek tek toplumsal sınıflar da özel çıkarlarını bin yıllar boyunca karşılayamayacaktır.¹⁹

Parti önderleri Pác Bó'dan ayrılarak ülkenin farklı köşelerine dağıldılar ve Viet Minh'i inşa edip Parti'yi güçlendirdiler. Ho Şi Minh bölgede Marksizm-Leninizm dersleri verdi ve hareketin temel öğretmeni olma görevini sürdürdü. *Viet Nam Doc Lap*'a ve başka süreli yayınlara yazdı; kadrolarını emperyalizme karşı verilmesi kaçınılmaz olan savaş konusunda eğitirken, gerilla savaşıyla ilgili iki elkitabı da kaleme aldı: *Gerilla Taktikleri* ve *Askerî Kadroların Eğitimi*. Okul için Vietnam tarihini yazarken "Viet Minh'in On İlkesi" adlı bir metin de kaleme aldı. Kuşkusuz, şiirler de yazdı; bunların arasında, HKP'nin etkisini kitle bağları yoluyla kentsel alanlara doğru genişletme stratejisini yansıtan "Kadınlar" şiiri de vardı [bkz. 9. Bölüm]. HKP, Ulusal Kurtuluş İçin Kadınlar Birliği'yle birlikte çalışmalar yürüttü; kadınları kooperatiflere, dikiş nakış gruplarına, okuryazarlık sınıflarına ve tasarruf sandıklarına bağlayan bir oluşumdu bu. HKP ülkenin içlerine doğru ilerliyordu, ancak Japonların sıradışı özelliklere sahip birçok Budist mezhebi ve sağcı milis grubu silahlandırmış olduğu gerçeğiyle karşılaştı. Ho Şi Minh, ulusal kurtuluş sürecine uluslararası destek toplamak için Çin'e geri döndü. Casus olduğu gerekçesiyle güney Çin'de tutuklandı ve on dört ay boyunca bir dizi hapishane gezerek tutuklu kaldı. Burada şiirler kaleme aldı [bkz. 10. Bölüm]. Ho Şi Minh, 1944 Ekim'inde Vietnam'a dön-

19 Duiker, *Ho Chi Minh*, s. 253-254

düğünde Tonkin dağlık bölgesinin –çoğunluğu etnik azınlıklardan– iyi örgütlenmiş durumda olduğunu ve bir ayaklanmaya hazır olduğunu gördü. Giáp, güçlerini güneye doğru kaydırmaya hazırlarken, (Nüng azınlık topluluğundan) Chu Vãn Tán ise kuzeye doğru hareket etmeye hazırlanıyordu.

Vietnam, açlığın yol açtığı kitlesel ölçekli toplumsal bir yıkımın ardından 1945’te bağımsızlığını kazandı. 1944’ün Ekim-Kasım döneminde bir tayfun –sonrasındaki gecikmiş yağışlar, dolayısıyla da bir başka kötü hasat dönemiyle birlikte– Tonkin’i vurmuştu ve Japonların birliklerine yiyecek sağlamak için tahıla zorla el koyması da, sert bir darbe indirmişti. Tahıl fazlası kırsal kesimin dışına çıkarılıp gözden kaybolurken ortalıkta kitlesel açlık hâkimdi. Bu dönemde yaklaşık iki milyon insan açlıktan öldü. Viet Minh ve HKP kadroları, tahıl ambarlarında ne kalmışsa el koyma ve daha da büyük bir felaketi engelleyerek halkı besleme yolunda köylülere öncülük etti. Annam ve Tonkin’deki üslerinde direniş başlatan HKP ve onun silahlı kanadı, emperyalist misillemeye karşı, sömürge vergileri ve zorla çalıştırılmaya karşı, ihanet edenlere ve borçlara karşı, toprağın ortak mülkiyeti için, okuryazarlık, genel oy hakkı ve eşitlik için, köylüleri savunmak üzere kavgaya koyuldu. Ho Şi Minh buradaki kurtarılmış bölgelerin hükümetinin başına geçti. Şimdiden özgür Vietnam’ın devlet başkanıydı.

Japon emperyalizmi, HKP ile Viet Minh’in çağırıcısı oldukları bir Halk Kongresi için alanı boş bırakarak, 1945 Ağustos’unda çöktü. HKP ve Viet Minh’in sloganı “İktidarı ele geçirin!” idi ve ilerleyen haftalarda da bunu gerçekleştirdiler. Ho Şi Minh, 2 Eylül 1945’te Hanoi’de büyük bir kalabalığın önünde konuşarak Vietnam Demokratik Cumhuriyeti’nin kuruluşunu ilan etti. “Vietnam’ın özgür ve bağımsız bir ülke olmaya hakkı vardır ve gerçekte şu anda zaten öyledir,” dedi [bkz. 11. Bölüm].

Ulusal Kurtuluş İçin Savaş

Ho Şi Minh “Vietnam”dan söz ettiğinde, onun üç parçasını birden kastetmekteydi; bunlar Bắc Kỳ (Tonkin), Trung Kỳ (Annam) ve Nam Kỳ’dir (Cochinchina-Güney Vietnam). Fransızların fikirleri ise başkaydı. Potsdam Konferansı’nda (Temmuz-Ağustos 1945) Müttefik Güçler, Vietnam’ı İngiliz ve Çin kesimleri olmak üzere bölmek konusunda anlaştılar; General Charles de Gaulle, müttefiklerine üstünlük sağlama amacıyla Fransız Uzak Asya Sefer Kıtaları’nı (CEFEO) Hıncı’nı ele geçirmeye gönderdi. Ho Şi Minh, 1945 Eylül’ünde gençlere yaptığı konuşmada Fransızların “geri gelmeye kalkıştıkları”nı söyledi [bkz. 12. Bölüm]. 1947’nin ilk yıllarında Fransızlar Vietnam’ın ana bölgelerinde denetimi sağlarken Ho Şi Minh ve beraberindeki kuvvetler Viêt Bắc’ın yüksek kesimlerine geri çekildiler. HKP Genel Sekreteri Trưòng Chinh, o sırada başlamış olan savaşı tanımlayan bir dizi makale kaleme aldı. Ho Şi Minh, Pác Bó’dayken bununla ilgili kavramları geliştirmişti zaten: Çin Komünist Partisi ve Mao Zedong’un tecrübelerinin de yansımasıyla, “uzatmalı savaş” ve “hareketli savaş” bunlar arasında temel olanlardı. Giáp ve diğçerlerinin komutası altındaki HKP, silahlı güçlerini modernize etti ve CEFEO’nun yüz bin kişilik gücüne karşı seksen bin savaşıyı bir araya getirdi; kadın ve erkeklerin eşit bir biçimde seferber edildiği milis güçler de oluşturdu.

Vietnamlılar ve Fransız emperyalistleri arasındaki savaş, SSCB ile ABD arasında gelişen ve Sovyetler ile Çinli Komünistler Vietnam’a destek verirken ABD’nin Fransızlara yardım ettiği daha geniş ölçekli Soğuk Savaş’ın bir parçası haline geldi. Viet Minh güçleri Fransızlara sert darbeler indirdiler; Dien Bien Phu’daki (1954) kesin zafer öncesinde, Cao Bằng (1949), Đông Khê (1950) ve Route Coloniale 4’teki (1950) muharebeleri kazandılar. Fransızların yenilgisi Cenevre Antlaşması (Temmuz 1954) ile sonuçlandı ve bu antlaşma üç önemli hüküm getirdi: çatış-

maların sonlandırılması, ülkenin 17. enlemden iki ayrı parçaya bölünmesi ve 1956 Temmuz’unda ulusal seçim vaadi.

Ho Şi Minh, emperyalist güçlerin yıllar içinde verdikleri sözlerle nasıl ihanet ettiklerini gayet iyi biliyordu. Fransızlar ne 6 Mart 1946’da imzalanan sözleşmeye, ne de Cenevre Antlaşması’na uydular (ABD de sonradan Ocak 1973 tarihli Paris Antlaşması’nı feshedecekti). Çatışmaların sona erdirilmesi ve seçimlerin gerçekleştirilmesi yönündeki antlaşma hükümlerine hiçbir emperyalist güç uymadı. Ho Şi Minh, 1956 sonrasında yaptığı birçok konuşmada, döne döne bu emperyalist ihanet konusuna değinmiştir; gerek kuzey ve güneydeki Vietnam halkı, gerekse dünya çapındaki duyarlı kamuoyu nezdinde şunu açıkça dile getirmiştir ki, kendi hükümetleri seçimleri kabul etmeye hazırdır; ancak emperyalistler, Saygon’daki kuklalarının –örneğin imparator Bao Ðai’in– başarılı olamayacağını bilmektedirler. Gerçekten de ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower, 1963 tarihli hatıratında şunu kabul etmiştir:

Hindiçin meselelerini bilen herkes –konuşma ve yazışmalarım da aksini belirten tek bir kişi yoktur– savaşın sürdüğü dönemde eğer seçimler yapılsaydı, nüfusun muhtemelen yüzde 80’inin, liderleri olarak Devlet Başkanı Bao Dai’ye değil de, Komünist Ho Şi Minh’e oy vereceğini kabul ediyordu. Gerçekten de, Bao Dai’de liderlik ve sürükleyiciliğin bulunmaması, Vietnamlılar arasında yaygın olan “uğruna savaşmaya değer hiçbir şeyleri olmadığı” yönündeki duyguda bir etmendi.²⁰

Temel uzlaşma noktalarından biri, her iki tarafın da uluslararası ittifaklardan uzak duracağı yönündeydi. Ancak antlaşmadan sadece birkaç ay sonra, Amerika Birleşik Devletleri, Güney Doğu Asya Antlaşması Teşkilatı’nın (SEATO) oluşumunu sağladı; bunu, “Vietnam devletinin yetki alanındaki serbest bölge”yi, yani Güney Vietnam’ı SEATO’nun kapsamına alarak

20 Dwight D. Eisenhower, *Mandate for Change, 1953-56*, Garden City: Doubleday, 1963, s. 372

yaptı. Bundan birkaç yıl sonra ABD Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, SEATO'nun amacının, "Hindiçin'e müdahale etmek için Başkanımıza yasal yetki sağlamak" olduğunu söyledi.²¹ Bu durum, Ho Şi Minh'in Vietnam'ın bağımsızlığının onuncu yılını kutlamak için yaptığı konuşmasında açıkça dile getirdiği üzere, Antlaşmaların ihlali anlamına geliyordu [bkz. 33. Bölüm]. Bundan daha da acımasız olanı, güneyde ulusal kurtuluş mücadelesine katılan kişilere karşı gerçekleştirilen misillemeler ve bütün bir Saygon-Cholon Barış Hareketi'ne dönük tutuklamalardı (aynı şekilde, dinî gruplardan spor derneklerine, gençlik forumlarından kadın birliklerine varıncaya dek iki yüz kadar örgütün liderlerinin tutuklanmasıydı).²²

Ho Şi Minh'in erken bir dönemde teşhis ettiği üzere, Amerika Birleşik Devletleri'nin Vietnam'da demokrasiyle bir ilgisi yoktu. Komünizme bağlanma eğilimi Asya'nın geniş bir kesiminde hızla yayılmaktaydı: Filipinler'de Hukbalahap isyanı –Filipin Komünist Partisi de Halkın Kurtuluş Ordusu aracılığıyla bunun içindeydi– kırılğan durumdaki ABD destekli hükümeti (1942-54) tehdit etmekteydi; Çin'de Komünist Parti iç savaşı kazanmış ve Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurmuştu (1949); Kore'de Kim Il-sung'un komünist güçleri yarımadanın kuzeyini süpürür ve güney Kore'de kitlesel bir sol ayaklanma örgütlerken (1945-1950), Sovyet Kızıl Ordusu ve Çin Halk Kurtuluş Ordusu bu güçleri desteklemekteydi; Endonezya'da komünist parti nicel anlamda hızla büyümekte ve D.N. Aidit'in önderliğinde etkisini artırmaktaydı (1951-1965); Hindistan'da komünist hareket 1948'de bir ayaklanmaya kalkıştı, ardından da ülkenin kalbinde çok önemli sonuçlara yol açan Telangana isyanına (1946-1951) öncülük etti. Amerika Birleşik Devletleri, komünistlerin yükselişine karşı koyabilmek

21 Cyrus L. Sulzberger, "The Alliance That Never Really Was", *New York Times*, 30 Mayıs 1962

22 Wilfred Burchett, *North of the 17th Parallel*, Hanoi: Red River Publishing House, 1957

için mümkün olan her yöntemi kullandı. 7 Nisan 1954 tarihinde gerçekleştirdiği bir basın toplantısında ABD Başkanı Eisenhower, Asya ülkelerinin komünizme “düşmeleri” üzerinde uzun uzun durmuş, bunu domino oyununda taşların “düşmesi”ne benzetmiştir. “Dizili halde bir sıra domino taşınız var; ilk sıradakini devirirseniz, bu durumda, sonuncusu da çok büyük bir hızla devrilecektir.” ABD Dışişleri Bakanlığı’nda bu işleri planlayanların belirttiği gibi Çin zaten “kaybedilmiş”ti. Şimdi sorun, ikinci bir Çin’in yolunu kesmekti. ABD’nin Filipinler’deki diktatör Ramon Magsaysay ile Güney Kore’deki diktatör Syngman Rhee’ye tümüyle arka çıkmasının nedeni buydu –her ikisine de halklarına karşı ölümcül bir kuvvet kullanmaları için yeşil ışık yakılmıştı. ABD’nin Endonezya’daki 1965 darbesini desteklemesinin nedeni de buydu. Yerel seçim ya da herhangi bir demokratikleşme olmaksızın Güney’i faşist bir rejimle yöneten bir diktatörü –Ngô Đình Diệm’i– Güney Vietnam’ın başına geçirmesinin nedeni de buydu. Ho, buna “ABD-Diêm ortaklığının zalim egemenliği” adını verdi [bkz. 44. Bölüm]. Arkasına Katolik hiyerarşiyi, büyük toprak sahiplerini, eski aristokratları ve Amerika Birleşik Devletleri’ni alan Diêm, sekiz milyon köylüyü, ABD’nin sonradan “toplama kamp-ları” olduğunu kabul ettiği garnizonlara hapsederek bir terör devleti yönetimi kurdu.²³ Amerika Birleşik Devletleri’nin desteğindeki Diêm, bu destek bitince 1963’te bir suikaste kurban gitti, onun yerine sırayla üç ayrı askerî diktatör geçti (hepsi de general olan Dương Văn Minh, Nguyễn Khánh ve Nguyễn Văn Thiệu).²⁴

Yürüttüğü antikomünist mücadeleye halktan bir destek bula-mayan Amerika Birleşik Devletleri, hem güneydeki ulusal kurtuluş güçlerine hem de Vietnam Demokratik Cumhuriyeti’ne

23 Albay John Cushman, “Pacification: Concepts developed in the field by the RVN 21st Infantry Division”, *Army*, 16, Mart 1966, s. 28-29; Philip E. Catton, *Diem’s Final Failure: Prelude to America’s War in Vietnam*, Lawrence: University Press of Kansas, 2002

24 John Wheeler, “Only a Fourth of South Viet Nam Is Under Control of Saigon Regime”, *Washington Star*, 25 Ocak 1966, s. A4

karşı korkunç bir silahlı çatışmayı tırmandırdı. ABD'nin yürüttüğü bu dehşet dolu savaşın sadece tek bir harekâtında –Hades Operasyonu (1961-1971)– ülkenin bitki örtüsünü yok edecek şekilde 73 milyon litre kimyasal silah püskürtüldü. Vietnam'ın tarımsal arazilerinin büyük bölümünde –en korkunç kimyasal silah olan– Portakal Gazı kullanıldı. Bu savaş, sadece muharebelerde milyonlarca insanın ölümüne yol açmakla kalmadı, aynı zamanda sosyalist Vietnam'a da korkunç bir miras bıraktı –on binlerce Vietnamlı çocuk doğuştan ciddi sakatlıklarla (açık omurga, beyin felci vb.) karşılaştı, milyonlarca dönümlük verimli tarım arazisi, kimyasalların uzun süreli etkisi nedeniyle zehirli hale geldi. Sağlıktaki ve tarımdaki bu yıkım en az beş kuşak boyunca sürdü ve pek çok göstergeye göre birkaç kuşak daha devam edecek. Vietnam devriminin yıkım riski altındaki durumuna yönelik hiçbir değerlendirme, ABD ve müttefiklerinin, yeni bağımsızlığını kazanmış Vietnam'daki tecrübesiz komünistlere karşı gerçekleştirdikleri askeri, biyolojik ve kimyasal saldırıları yok sayamaz ya da yok saymamalıdır. ABD hükümetinin bu dönemdeki genel tutumu, ABD Ordusu'ndan Binbaşı Phil Cannella'nın, –Mekong Deltası'nda Bén Tre şehrinin yıkımını izlemekteyken– AP muhabiri Peter Arnett'e verdiği şu demeçte özetini bulabilir: “Bu şehri kurtarmak için onu yıkmamız zorunlu hale geldi.”²⁵

Vietnamlı ulusal kurtuluş güçleri, 1968'de, Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerine karşı büyük bir taarruz başlattı. Tet Saldırısı olarak bilinen bu harekât –askeri açıdan başarısız olsa da– siyasi olarak ABD savaşının belini kırdı. General Giáp, bu taarruzun dört yıl öncesinde, ABD'li yetkililer için “Artık kaybedip kaybetmeyeceklerini değil, yenilginin ne zaman yaşanaçağını tartışıyorlar” demişti.²⁶ Bu, 1964'ten itibaren yaptığı birçok konuşmada ve yazılarında açıkça görülebileceği üzere, Ho Şi

25 Peter Arnett, “Major Describes Move”, *New York Times*, 8 Şubat 1968

26 Wilfred Burchett, *My Visit to the Liberated Zones of South Vietnam*, Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1964, s. 139-147

Minh'in de tavrıydı [bkz. 46. Bölüm]. Ho Şi Minh'in son yıllarının ifadesi olan tavrıdır bu. Vietnam'ın kuzey kesiminin ABD tarafından en ağır şekilde bombalandığı sırada, Ho Şi Minh hava savunması noktalarına ziyaretlerini sürdürdü. 70'li yaşlarının sonuna yaklaşmıştı. Yoldaşları sağlığına dikkat etmesini söylüyordu. "Daha çok ABD uçağı düşürün," dedi Ho, "işte o zaman sağlığım en iyi haline kavuşacaktır." Ho Şi Minh, ülkesi özgürlüğüne kavuşmadan 1969'da öldü, ancak kaçınılmaz olanı zaten bilmekteydi.

Ho Şi Minh'in Sosyalist İnşa Kuramı

Ho Şi Minh, 1945 sonrası dönemin, birbiriyle iç içe geçmiş iki siyasi devinim [dinamik] tarafından belirleneceğini erkenden kavramıştı:

1. Fransız (ve sonradan ABD) emperyalistlerinin ve aynı şekilde (Bão Đai'nin başını çektiği monarşi de dâhil) o eski, sefil sınıfların yenilgiye uğratılması.
2. Merkezinde toprak reformunun yer aldığı, halkı feodal toplumsal ilişkilerin ve kaynaklara emperyalistlerce el konmasının yüklerinden kurtaracak bir toplumsal devrimin zorunluluğu.

Bu devinimler, HKP ile Vietnam İşçi Partisi tarafından belirlenmişti. Truông Chinh'in sorunu ortaya koyduğu şekliyle "ulusal kurtuluş devrimi" ile toprak reformu el ele gitmek zorundaydı; "Zira emperyalistler ile feodal toprak sahibi sınıf arasındaki yakınlık ve egemenliklerini korumak için yürüttükleri sıkı işbirliği nedeniyle, feodal kesime ve onların ajanlarına bir darbe indirmeden emperyalistleri tek başına devirmek imkânsız"dı.²⁷

Ho Şi Minh'in yazı ve konuşmaları da, bu devinimlere dair ilgi ve dikkatini yansıtır. Ho Şi Minh için sıklıkla onun bir ku-

27 Truông Chinh, *Forward Along the Path Charted by Karl Marx*, Hanoi: Foreign Languages Press, 1969, s. 42